Asiantuntijalausunto

Eduskunta
talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

TEM lausunto talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriön kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp).

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee alkoholipolitiikan uudistamiseen liittyviä tavoitteita ja kilpailun lisäämistä. Ministeriö kannattaa edellytysten luomista uusille liiketoimintamalleille ja kilpailulle. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana, että hallitusohjelmakirjauksen mukaiset alkoholin verkkokauppaa ja etämyyntiä koskevat lakimuutokset on sisällytetty kokonaisuudessaan lakiesitykseen. Alkoholin rajat ylittävän etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen on perusteltua. Esityksen kilpailuvaikutusten osalta työ- ja elinkeinoministeriö on aiemmassa hallituksen esitysluonnosta koskeneessa lausunnossaan tuonut esiin, että esityksen sääntelyratkaisun johdosta ulkomaiset toimijat voisivat myydä ja toimittaa etämyynnin kautta Suomeen merkittävästi kattavampaa valikoimaa alkoholijuomia kuin kotimaiset toimijat. Tämä tarkoittaisi toimijoiden asettamista eriarvoisiin asemiin sijoittautumisvaltion perusteella, mitä voidaan pitää ongelmallisena tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamisen näkökulmasta.

Jakelumahdollisuuksien monipuolistuminen olisi todennäköisesti myönteistä sekä kuluttajien että kilpailun lisäämisen kannalta verrattuna nykytilanteeseen. Toiminnanharjoittajan henkilökuntaan kuuluvalta toimituksen toteuttajalta vaadittava toimituspassi parantaisi kuluttajien luottamusta toimituksiin ja toimittajiin.

Laissa mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä muille toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Lakiin lisättäisiin myös säännökset alkoholijuomien rajat ylittävästä etämyynnistä.

Elinkeinonharjoittajan näkökulmasta ehdotettu sääntelykokonaisuus luvan myöntämisen yleisistä ehdoista (12 §) ja toimitusluvan myöntämisen edellytyksistä (17 a §), on suhteellisen raskas. On epävarmaa, missä määrin muut kuin nykyiset vähittäismyyntiluvan haltijat, Alko Oy tai anniskelu- tai vähittäismyyntiluvan haltijat hyödyntäisivät uutta toimituslupajärjestelmää.

Esityksessä on kuvattu kattavasti EU-sisämarkkinaoikeudelliset näkökulmat.

<u>Avoimuusdirektiivin ja palveludirektiivin mukaiset velvoitteet</u>

Hallituksen esitysluonnos on ilmoitettu asianmukaisesti komissiolle ja muille jäsenvaltioille avoimuusdirektiivin (EU) 2015/1535 mukaisessa menettelyssä. Euroopan komissio pyysi

10. heinäkuuta Suomen viranomaisia toimittamaan lisätietoja ilmoitetusta luonnoksesta ja erityisesti seuraavista kysymyksistä:

- Miten säännöksessä tarkoitetut vaikuttajat määritellään tai tunnistetaan Suomessa ja miten vaikuttajia valvotaan Suomessa;
- Millaiset alkoholijuomien verkkomainonnan käytännöt, jotka eivät kohdistu alaikäisiin, olisivat sallittuja ilmoitetun luonnoksen mukaan? Jos tällaiset käytännöt sisältävät mainontaa, kattaako tämä audiovisuaalisen kaupallisen viestinnän videonjakoalustoilla tai tilausperusteisissa audiovisuaalisissa mediapalveluissa, kuten määritelty audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin 2010/13/EU artikloissa 1(1)(aa) ja 1(1)(g);
- Miksi väkevien alkoholijuomien mainonta on kielletty televisiossa ja radiossa, mutta sallittu tietyissä verkkoympäristöissä;
- Voivatko Suomen viranomaiset vahvistaa, että ilmoitettu sääntely ei loisi velvoitteita itse verkkokauppatapahtumalle, vaan koskisi ainoastaan alkoholijuoman toimittamista kaupan jälkeen, ja että sääntely ei koskisi muissa jäsenvaltioissa toimivia tietoyhteiskunnan palveluntarjoajia eikä välityspalvelujen tarjoajia.

Suomen viranomaiset vastasivat komission lisätietopyyntöön 4. elokuuta 2025.

Komissio antoi ilmoitukseen 22. elokuuta huomautuksen, jossa se kiinnitti huomiota ehdotettuihin markkinointisäännöksiin ja tarkasteli ehdotettua sääntelyä SEUT 56 artiklan kannalta. Huomautus ei pidennä avoimuusdirektiivin mukaista odotusaikaa, mutta se olisi hyvä huomioida esityksen jatkovalmistelussa. Komission huomautuksen johdosta esitykseen ei ollut tarpeen tehdä muutoksia, sillä markkinointisäännösten tiukennuksista oli jo luovuttu lausuntokierroksen jälkeen esityksen jatkovalmistelussa.

Lakimuutos tulee ilmoittaa erikseen myös palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin 123/2006/EY mukaisessa ilmoitusmenettelyssä komissiolle ja muille jäsenvaltioille, koska siinä asetetaan direktiivin 15 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisia vaatimuksia, joilla tietyn toiminnan aloittaminen sallitaan vain tietyille palveluntarjoajille. Palveludirektiivin mukaisen ilmoituksen tekemiselle ei ole määräaikaa. Se voidaan tehdä säädöksen ollessa luonnosvaiheessa tai jo hyväksytystä säädöksestä. Ilmoituksen tekeminen ei estä jäsenvaltioita hyväksymästä kyseisiä säännöksiä. Komissio ja muut jäsenvaltiot voivat kommentoida tehtyä ilmoitusta kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä. Komissio tutkii tänä aikana, onko säädös yhteensopiva yhteisön säännöstön kanssa, ja tekee tarvittaessa päätöksen, jossa kyseistä jäsenvaltiota kehotetaan jättämään ne hyväksymättä tai kumoamaan ne.

Palveludirektiivin velvoitteiden mukaan jäsenmaiden on varmistettava, että ilmoitettavat vaatimukset ovat syrjimättömiä – ne eivät saa suoraan tai välillisesti syrjiä kansalaisuuden tai yrityksen kotipaikan suhteen. Lisäksi vaatimusten on oltava välttämättömiä ja perusteltuja yleisen edun mukaisin pakottavin syin sekä oikeasuhteisia, niin että ne ovat omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttamisen, ne eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi, eikä muilla vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä voida saavuttaa samaa tulosta.

Erityisasiantuntija Niina Etelävuori puh. +358 295 047 022